

L'Institut del Territori publica aquesta setmana la seua primera monografia estadística, dedicada als usos del sòl. L'informe posa de manifest que tot i l'existència de lleis de planificació, la gestió del territori respon a interessos economicistes més que no pas a principis de sostenibilitat.

Radiografiant el territori

El Principat, el País Valencià i les Illes Balears "han accelerat les transformacions territorials fruit d'una regulació del sòl a la servitud del lliure mercat que ha propiciat que la seva planificació, ordenació i ritmes hagin estat, en gran mesura, en mans del sector privat". Aquesta és la contundent conclusió a què arriba la primera monografia d'informació estadística que ha publicat aquesta setmana l'Institut del Territori (IdT), una entitat nascuda ara fa quatre mesos com un fòrum de reflexió sobre la gestió del nostre territori i el medi. L'informe avalua ras i curt l'evolució de l'ús del terreny a l'Euroregió de l'Arc Mediterrani (Euram) i apunta amb xifres i percentatges una realitat inqüestionable: el sòl natural retrocedeix a favor del ciment.

L'augment de població, l'atractiu turístic i el dinamisme econòmic de Principat, el País Valencià i les Illes Balears ha fet que el sòl artificial —és a dir, teixits urbans, zones industri-

als, comercials i infraestructures— haja augmentat d'un 28,2% entre el 1987 i el 2000 (vegeu quadre a la pàgina següent). L'augment és especialment notable al País Valencià (52,1%) i a les Balears (41,4%), mentre que és molt més lleuger a Catalunya (12,8%). Tanmateix, aquestes dades no poden amagar que és al Principat on la invasió del territori per part de l'ésser humà és més notable. Si això és així és sobretot perquè, mentre a les Illes i al País Valencià l'ocupació del terreny amb finalitats urbanístiques i d'infraestructures s'ha accelerat aquests darrers vint anys, aquest fenomen ja s'havia enregistrat al territori català durant els anys precedents. Avui dia, i en xifres absolutes, de les 6.051.393 hectàrees que conformen l'Euram, 303.927 són superfícies artificials, cosa que representa un 5% del territori.

Per contra, les àrees agrícoles, forestals i humides s'estenen pel 94,9% de la superfície de l'Euram. Però la pree-

minència d'aquestes zones en termes absoluts no pot amagar-ne un declivi progressiu, xifrat en una pèrdua de més de 67.000 hectàrees.

La monografia de l'Institut del Territori assenyala que la litoralització dels sistemes de vida és la causant que les zones properes a la costa siguin les que concentren el creixement de la superfície artificial. Aquest fenomen, comú a tots tres territoris, presenta peculiaritats a cadascun. En el cas del Principat, Barcelona i tota l'àrea metropolitana i —en menor mesura— Tarragona, han actuat de pols d'ocupació del territori. Les Balears mantenen un "tractament dual" en l'ús del sòl, en el qual cal distingir les zones metropolitanes i turístiques concentrades als municipis de Palma, Eivissa i Calvià. El País Valencià representa, d'acord amb les dades, la situació més delicada. Els canvis d'ocupació del sòl s'hi han generalitzat a tota la costa, i avui només el 33% dels 470 quilòmetres del litoral hi tenen la classificació de no urbanitzable. Paral·lelament, aquests darrers 20 anys s'han registrat importants creixements en àmbits rurals a les valls muntanyenques de les Marines, la Safor i l'Horta. Siga com siga, l'estudi apunta que "l'augment de superfícies artificials és una de les més altes de tot Europa".

A la litoralització del territori s'hi contraposa l'abandonament generalitzat del camp, que, sobretot al País Valencià i Catalunya, ha fet créixer el perill d'incendis i de desertificació. Les pèrdues de superfície forestal o agrícola són especialment remarcables a les comarques del Bages, Anoia i la Segarra,

El sòl pam a pam

PRINCIPALS CLASSES DE SÒL A L'EURAM

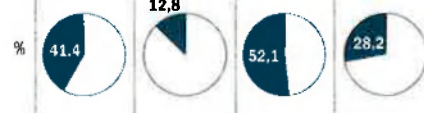
	Illes Balears		Catalunya		País Valencià		Euram	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Superfícies artificials*	31.179,1	6,2	156.147,7	4,8	116.601,1	5,0	303.927,9	5,0
Zones agrícoles	288.794,4	57,5	1.262.193,0	39,2	1.029.850,0	44,3	2.580.837,4	42,6
Zones forestals i espais oberts	178.214,7	35,5	1.783.623,2	55,4	1.156.809,7	49,7	3.118.647,6	51,5
Zones humides i sup. d'aigua	3.734,0	0,7	20.266,8	0,6	23.980,2	1,0	47.981,0	0,8
	501.922,2	100	3.222.230,7	100	2.327.241,0	100	6.051.393,9	100

* Teixits urbans, zones industrials, comercials o infraestructures.

EVOLUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE ARTIFICIAL

Dades en hectàrees

	Illes Balears	Catalunya	País Valencià	Euram
1987	22.048,8	138.441,1	76.652,7	237.142,6
2000	31.179,1	156.147,7	116.601,1	303.927,9
Canvi net	9.130,3	17.706,6	39.948,4	66.785,3

Font: L'ús del sòl i ordenació del territori. Institut del Territori.

Altea, a Marina Baixa, és un dels millor exemples de l'extensió del ciment sobre el nostre territori.

en el cas de Catalunya, i als Ports, al País Valencià. Per una altra banda, “no podem oblidar”, apunta el monogràfic, “la disminució o desaparició d’algunes zones humides i aiguamolls encara sense construir al litoral”, a més de “la destrucció d’hortes i altres paisatges culturals de gran valor ecològic i social”.

Tantes lleis com abusos. Totes aquestes transformacions s’han fet mentre a tota l’Euram els governs autonòmics aprovaven una cascada de lleis, des de plans territorials generals a plans territorials parcials, passant per plans sectorials, plans directors urbanístics, plans d’acció territorial, directius d’ordenació territorial, plans provincials d’ordenació i un llarg etcètera. Però tota aquesta allau normativa no ha impedit que els criteris de la iniciativa privada –i no pas els de la pública– hagen decidit el futur del territori. “Durant el franquisme,

“La planificació supramunicipal del territori és un repte des de fa molt anys”, segons el geògraf Sánchez Cabrera

l’intervencionisme de l’estat marcava què s’havia de fer a cada lloc”, apunta José Vicente Sánchez Cabrera, redactor de la monografia i membre del Col·legi de Geògrafs de la Comunitat Valenciana. “Per contra, ara predomina la total flexibilitat i el poder de decisió queda a les mans de la gestió privada.” Per a Sánchez Cabrera, “s’ha legislat molt, i cada volta el paisatge es valora més, però els instruments que ens proporciona la llei no s’apliquen”, la qual cosa invalida els esforços per a comptar amb bones normatives.

Aquest no és l’únic problema que perjudica el nostre territori. Tant al Principat com a les Illes i al País Valencià hi

ha predominat una ordenació que tenia com a escala l’àmbit municipal, sense tenir en compte una visió més estratègica. “L’ordenació del sòl a l’Euram”, explica Sánchez Cabrera, “s’ha fet sempre des d’un punt de vista micro, tot i que la legislació dotava d’instruments per a tenir una visió superior. La planificació supramunicipal del territori és un repte des de fa molts anys; les lleis estatals de sòl del 1956 i el 1975 ja van fracassar amb els coneguts plans provincials i plans directors territorials de coordinació. Falta coordinació i sobren interessos particulars.”

V. Tena